

Η Μεταμόρφωση του Σωτήρος ως πηγή θεογνωσίας (Βασίλειος Σκιαδάς)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Οι άγιοι Πατέρες καθόρισαν να γιορτάζεται η μεγάλη δεσποτική γιορτή της Θείας Μεταμορφώσεως την 6η Αυγούστου, δηλαδή σαράντα ήμερες πριν από την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού. Έκριναν αναγκαία τη μετάθεση της γιορτής, γιατί δεν ταίριαζε ο πανηγυρικός της χαρακτήρας με την πένθιμη περίοδο της Μ.

Τεσσαρακοστής, στη διάρκεια της οποίας είχε γίνει. Κι έγινε τότε για να προετοιμάσει τους Αποστόλους για τη δοκιμασία του Θείου Πάθους, αλλά και για να επιβεβαιώσει κατά κάποιο τρόπο την προαιώνια δόξα Του.

Η ΘΕΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

Ο Θεάνθρωπος Χριστός δεν έλαβε κατά τη Θεία Μεταμόρφωση κάτι που δεν είχε. Αντίθετα, οι Απόστολοι ξέφυγαν για λίγο από τα δεσμά του χρόνου και του χώρου και γεύτηκαν την πραγματικότητα της θείας δόξας, «καθώς ηδύναντο». *«Το φως της Θείας Μεταμορφώσεως»*, γράφει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, *«αν και έγινε ορατό με τα σωματικά μάτια για λίγο χρόνο πάνω στη μικρή κορυφή ενός όρους, δε δημιουργείται, ούτε φθείρεται, ούτε συλλαμβάνεται με τις αισθήσεις του ανθρώπου. Το είδαν όμως οι μαθητές, γιατί υπέστησαν μια εναλλαγή των αισθήσεων τους που έγιναν πνευματικές από σαρκικές»*. Με άλλα λόγια το μυστήριο της απερινόητης Τριαδικής Θεότητας αποκαλύφθηκε μέσα από τις άκτιστες ενέργειες της τόσο, όσο μπορούσαν να αντέξουν τα έκπληκτα μάτια των Αποστόλων κι ακόμη πιο πολύ τα δικά μας βεβαρημένα από την αμαρτία πρόσωπα. Γεύση λοιπόν αθανασίας καί βίωση της αιωνιότητας αποτελούσε για τους θνητούς Μαθητές, αλλά και για μας η Μεταμόρφωση του Σωτήρος.

ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Ο ίδιος ο Κύριος είχε δηλώσει νωρίτερα ότι από τον κύκλο των μαθητών Του κάποιοι θα έβλεπαν τη Βασιλεία του Θεού να έρχεται *«εν δυνάμει»* (Ματθ. 16,28). Ο προφητικός αυτός λόγος του Σωτήρος πραγματοποιήθηκε κατά τη Μεταμόρφωση, όταν οι τρεις μαθητές αξιώθηκαν να δουν το έκπαγλο φως της θεότητας Του. Το έκτακτο εκείνο φαινόμενο, δηλαδή, το άκτιστο φως που περιέβαλε τη μορφή του Σωτήρος, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μία από τις βασικές άκτιστες ενέργειες της Μίας αλλά Τρισυπόστατης Θεότητας. Ήταν το αιώνιο, το ατελεύτητο, το εκτός τόπου και χρόνου φως της θεότητας.

Ήταν το ίδιο το φως της Αναστάσεως που γέμισε το κενό μνημείο κι έκανε ορατό ό,τι ήταν μέσα σ' αυτό, παρά το σκοτάδι της νύχτας εκείνης. Το φως αυτό έκανε τις μυροφόρες γυναίκες να διακρίνουν τους αγγέλους και να συνομιλήσουν μαζί τους. Η θέα αυτή του ακτίστου φωτός ήταν η ανώτερη εμπειρία του Θεού που μπορούσαν να λάβουν οι άνθρωποι. “Ας θυμηθούμε τη ρήξη που επήλθε το 14ο αιώνα ανάμεσα στον εκπρόσωπο της θρησκευτικής φιλοσοφίας δυτικό μοναχό Βαρλαάμ τον Καλαβρό καί τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά με αφορμή το φως της Θείας Μεταμόρφωσης. Η αντιπαλότητα εκείνη βασικά στράφηκε στο αν οι θείες ενέργειες είναι κτιστές ή άκτιστες. Τελικά οι πνευματικοί αγώνες του αγίου Γρηγορίου για τις άκτιστες θείες ενέργειες δικαιώθηκαν από την Εκκλησία. Ποτέ

όμως δε μπόρεσαν να εννοήσουν το σοφό θεολόγο και ασκητή, άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, όσοι σκέπτονται με ανθρωποκεντρικά και σχολαστικά κριτήρια, όπως ο τότε αντίπαλος του Βαρλαάμ. Οι βασικές όμως διδασκαλίες του Παλαμά περί διακρίσεως ουσίας και ενεργειών του Θεού και κοινωνίας του ανθρώπου με τις άκτιστες θείες ενέργειες δεν έπαψαν να βρίσκονται στο επίκεντρο της ορθόδοξης πνευματικότητας. Πάντοτε ο Θεός της Αποκαλύψεως και της λατρευτικής εμπειρίας ήταν αντιμέτωπος με το Θεό της φιλοσοφίας. Συμπερασματικά θα λέγαμε πως το φως που εξέπεμπε η θεία μορφή του Σωτήρος κατά τη μεταμόρφωση και το όποιο καταθάμπωσε τους Μαθητές, δεν ήταν η άμέθεκτη και απρόσιτη θεία ουσία, αλλά ήταν η μεθεκτή, προσιτή και άκτιστη θεία ενέργεια.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΠΤΙΑΣ

Η επιθυμία των Αποστόλων «καλόν εστίν ημάς ώδε είναι» (Ματθ. 17, 4), να βρίσκονται δηλαδή μόνιμα στο έκπαγλο εκείνο κάλλος της θείας θεοπτίας, εκπληρώνεται από τον Κύριο με την ίδρυση της Εκκλησίας. Σ' αυτήν όσοι μετέχουν όχι τυπικά, αλλά ενεργά και ουσιαστικά, μπορούν ν' απολαμβάνουν τη λαμπρότητα του προσώπου του Θεού και τη χαρά της αναστροφής Του. Την εμπειρία αυτή της θεοπτίας την παρέλαβε ή πατερική θεολογία, για να τη μεταφέρει στο πλήρωμα της Εκκλησίας, που αγωνίζεται να βιώνει μέσα από την πράξη και τη θεωρία τη γνησιότητα της χριστιανικής ζωής. Τη σπάνια αυτή εμπειρία του ακτίστου φωτός την ζούσαν οι "Άγιοι της Εκκλησίας μας. Γι' αυτό στις εικόνες το πρόσωπο τους βρίσκεται στο επίκεντρο του άπλετου φωτός μέσα στο όποιο ζούσαν και όχι κάποιου φυσικού τοπίου, καθώς θέλει η δυτική τεχνοτροπία.

Η ΜΟΝΗ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Η θεολογία της θεοπτίας, δηλαδή της θέας της θείας δόξας, καθώς σηματοδοτήθηκε στη Θεία Μεταμόρφωση, είναι η μόνη και αληθινή θεολογία, την οποία γνωρίζει η ορθόδοξη Εκκλησία. Η εμπειρία του ακτίστου φωτός έκανε τον Μέγα Βασίλειο να λάμπει ολόκληρος, όταν προσευχόταν μέσα στο κελί του. Από τις προσωπικές του εμπειρίες κινούμενος ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος μας αποκαλύπτει ότι αποτέλεσμα των φωτοφανειών είναι να φωτίζεται ολόκληρος ο άνθρωπος, να γίνεται όλος φως και να βλέπει τα πάντα ως φως. Γι' αυτό γράφει: «Μακάριοι οι το φως του Κυρίου εντεύθεν γνωρίσαντες και εν τω θείω φωτί αυγαζόμενοι». Μακάριοι δηλαδή είναι όσοι θα γνωρίσουν από τούτη τη ζωή το φως του Κυρίου και θα φωτίζονται απ' αυτό.

Το άκτιστο λοιπόν φως δυνητικά μεταδίδεται σ' ολόκληρο τον άνθρωπο και τον κάνει να ζει από τούτη τη ζωή μέσα στην κοινωνία της Αγίας Τριάδος. Η κοινωνία αυτή με το Θεό αποτελεί δείγμα της μακαριότητας του μέλλοντος αιώνας, «της

εκλαμπύσεως απορρήτου αίγλης της μιας τρισυπόστατου θείας ουσίας ή φύσεως. Η θέα αυτή του φωτοειδούς προσώπου του Θεού, δηλαδή η θέα του μεταμορφωμένου Χριστού, που απευθύνεται σε όλους μας, βρήκε την πλήρη δικαίωση της στη διδασκαλία του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά καί τη ζωή των Αγίων μας.